

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучасва**

ЕКОНОМІЧНІ ЧИТАННЯ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річному ювілею
професора ВІКТОРА ЙОСИПОВИЧА ШИЯНА,
19 лютого 2021 р.**

Харків–2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ульянченко О.В., чл.-кор. НААНУ, д-р екон. наук, професор (головний редактор); **Кукса І.М.**, д-р екон. наук, професор (заступник головного редактора); **Петров В.М.**, канд. екон. наук, професор університету; **Філімонов Ю.Л.**, канд. екон. наук, доцент; **Ломовських Л.О.**, д-р екон. наук, професор; **Олійник Т.І.**, д-р екон. наук, професор; **Пашенко Ю.В.**, канд. екон. наук, доцент (відповідальний секретар).

Економічні читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річному ювілею професора В.Й. Шияна, 19 лютого 2021 р. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2021. – 510 с.

До збірника включено результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців і здобувачів вищої освіти усіх рівнів, де висвітлено актуальні аспекти розвитку економіки України та інших країн.

Розраховано на вчених, викладачів, здобувачів освіти та фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

Друкується за редакцією авторів.

Міроєвська М.В. Значущість енергетичних ресурсів в системі цінностей економічного розвитку України	112
Міщенко Л.О. Інфраструктура ринку праці	114
Найда О.Ф., Томашук І.В. Навколишнє середовище та економіка природокористування в умовах глобалізації	116
Нікітченко І.В. Стан зрошуваного землеробства аграрних підприємств України та Харківської області	118
Онегіна В.М., Антощенкова В.В. Новітні чинники конкурентоспроможності продукції на світовому ринку молока	120
Патицька Х.О. Дослідження центрально-периферійних взаємодій: наукові тренди	123
Пашенко Ю.В. Проблеми становлення біоекономіки в Україні	126
Пилипенко В.В., Пилипенко Н.М. Соціально-економічні наслідки сучасної технологічної революції	128
Подлужна Н.О., Долга В.С. Можливість адаптації досвіду країн «великої сімки» щодо формування державної регіональної політики України	131
Рудь Н.Т., Кльоц Я.М. Використання матриці ризику в управлінні інноваційним проектом	134
Синюра-Ростун Н.Р. Систематизація чинників тінізації сфери послуг України	137
Славков М.П. Аналіз здійснення державної житлової політики в зарубіжних країнах	140
Страпчук С. І. Екологічні засади сталого розвитку сільського господарства	142
Ткаченко С.Є. Особливості цифрової економіки у глобальному світі	144
Ткаченко Т.Г., Сисоєва С.І. Економіка і туризм	146
Томашук І.В. Сучасний стан розвитку сільських територій України: децентралізація влади	148
Томашук І.В., Андрієвська В.А. Економічний механізм забезпечення платоспроможності підприємства	152
Худавердієва В.А., Бережна І.О. Сучасні проблеми управління потенціалом підприємства	153
Чернікова Н.М. Інновації як основа цифровізації економіки	156
Чуйко Н.В., Ключко В.М. Особливості інвестиційної діяльності аграрного сектору на регіональному рівні	159
Шелудько Л.В., Онищенко О.С. Демографічна криза в Україні та її наслідки	161
Шиян Д.В., Котельникова Ю. М. Окремі аспекти оцінки якості кадрового забезпечення сільських територій	163
Шубалий О.М. Сучасні напрями формування кадрової політики підприємства	166
СТУДІЯ 2. МЕНЕДЖМЕНТ	168
Арбузова Т.В. Антикорупційний комплаєнс в публічному секторі та бізнесі як механізм превенції корупції	168
Баценко Л.М., Галенін Р.В. Шляхи вдосконалення управління	171

Визначивши лідерів з приймання іноземних туристів, можна говорити про вплив на світову економіку туристичної індустрії. Так надходження валюти у відсотках розподіляється наступним чином: до європейських країн – 62,4 %, країни Північної Америки – 16,4 %, Латинської Америки – 11,7%, африканські країни – 2,5 %, Близькій Схід – 2,5 %, Азію та Австралію – 4,5 %, а це свідчить про виняткову роль економіки туризму.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Т.Г. Географія туризму навч. посіб./Т.Г. Ткаченко. Харків: ХНАУ. 2020 – 224 с.

2. Панченко Т.Ф. Економіка туризму//Енциклопедія сучасної України: електронна версія [веб-сайт]/гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009.

URL. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18750 (дата звернення 16.02.2021).

3. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи. – Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України. – 2011. – С 104–119.

4. <https://biznecat.com/informatsiia/80-diversifikatsiya.html>.

УДК 332.122:338.43(477.8)

І.В. Томашук, асистент кафедри економіки

Tomashuk.inna@ukr.net

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

Сучасний стан розвитку сільських територій України: децентралізація влади

Розгортання процесів децентралізації діючої системи управління в Україні обумовлює появу нових процесів і явищ у соціальному розвитку сільських поселенських структур унаслідок посилення субрегіонального рівня управління [2; 4], радикальних змін принципів організації життєдіяльності сільських спільнот та пошуку нових форм реалізації головних функцій місцевого самоврядування на локальному рівні, орієнтованих на самоорганізацію і саморозвиток громад.

Сільські території відіграють важливу роль у національній економіці. Вони забезпечують населення продуктами харчування, а переробну промисловість - сировиною. Слід визнати, що сучасні проблеми українського села є виявом системних територіально локалізованих соціальних проблем [3; 4], успішне вирішення яких залежить від державного механізму їх адміністративно-фінансового забезпечення та місцевої ініціативи щодо створення нового середовища життя сільських жителів.

У процесі формування ринкової економіки сільські території зазнали деструктивних змін, спричинених невідповідністю соціально-економічних трансформацій розвитку сільських територій інтересам сільських громад. Надмірна централізація влади, яка спрямовувала органи місцевого самоврядування та самоорганізацію населення на виконання вказівок компетентних структур, викликала необхідність докорінної перебудови соціально-економічної політики розвитку сільських територій [1; 3].

Процеси розпаювання земель і майна аграрних підприємств в Україні, що здійснювалися без приведення у відповідність до нових умов господарювання та функціонування соціальної сфери села, структури органів та принципів державного управління соціально-економічним розвитком аграрного сектору економіки, призвели до негативних наслідків.

Виникла потреба у такій соціально-економічній політиці розвитку сільських територій, стратегічною метою якої було суттєве покращення рівня життя на основі якісно вдосконаленого використання ресурсного потенціалу, принципово нових підходів до формування продуктивних сил, радикального поліпшення екологічного стану регіонів. Обраний Україною вектор європейської інтеграції вимагає формування принципів структурної політики розвитку сільських територій [2; 4]. Крім того, важливого значення набуло обґрунтування заходів реорганізації господарського механізму територіального управління в контексті децентралізації влади, надання більшої незалежності регіонам і відповідальності за економічний і соціальний розвиток сільських територій на засадах приватно-державного партнерства, економічних методів управління, важелів та інструментів активізації господарської діяльності для підвищення рівня сільського розвитку.

Після схвалення Кабінетом Міністрів України Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що стало однією з вимог Міжнародного валютного фонду, розпочався процес децентралізації влади. У межах проведення реформи місцевого самоврядування було прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад», який визначив організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад [1; 4], принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю.

Децентралізація – процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління. В умовах децентралізації розширюються можливості розвитку сільських територій.

Останні події в Україні свідчать, що люди в місцевих громадах готові об'єднуватися й брати на себе ініціативи розвитку. Євроінтеграційні наміри України вимагають проведення великої кількості різноманітних реформ, враховуючи й фінансову децентралізацію, тобто фінансове забезпечення [1; 4].

Обов'язковою умовою дієвого інституту самоврядування є формування більшої частини доходів місцевих бюджетів поряд із місцевими податками і зборами, які самостійно встановлюються органами самоврядування. Об'єднана громада одержує додаткові фінансові та майнові ресурси. Основні з них є надходження до місцевого бюджету 60% податку з доходів фізичних осіб (до

сьогодні такий вид податку надходив до районного бюджету), державні медична та освітня субвенції [2; 3]. Крім того, об'єднана територіальна громада отримує право самостійно розпоряджатись земельними ресурсами своєї громади як у межах, так і за межами населених пунктів в адміністративних межах території об'єднаної громади.

Об'єднані територіальні громади мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. До реформи їх мали тільки обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення. Для виконання делегованих державою повноважень їм надають відповідні трансферти: дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо [2; 4]. Законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети незалежно від дати прийняття закону про Державний бюджет.

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування спирається передусім на інтереси жителів територіальних громад і передбачає проведення кардинальних змін та системних реформ, децентралізацію влади, тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері [1; 4].

Добровільне об'єднання територіальних громад протягом 2015–2020 рр. дало значний позитивний результат і зміни на краще. Тому сприяння максимальному подальшому процесу – одне з головних завдань. По всій території України мають бути створені спроможні та дієздатні органи місцевого самоврядування базового рівня – територіальні громади. Процес добровільного об'єднання територіальних громад створив передумови для трансформації територіального устрою і субрегіонального рівня. Наслідком є те, що на районному рівні одночасно функціонують райдержадміністрація [2; 3], райрада, виконавчі органи об'єднаних територіальних громад із визначеними законом повноваженнями, переважно дубльованими.

Станом на 10 січня 2020 року, в Україні створено 1029 об'єднаних територіальних громад з населенням 11,7 мільйонів людей. Перспективними планами формування територій громад покрито 90,3 % території країни. Крім того, значно активізувався процес приєднання громад до ОТГ та міст обласного значення. Процедуру приєднання сусідніх громад пройшли вже понад 100 ОТГ. Загалом до них доєдналися майже 250 сусідніх сільських та селищних рад [2; 4]. За спрощеною процедурою понад 100 громад приєдналися до 44 міст обласного значення.

У цьому контексті, особливої уваги заслуговує питання інклюзивного розвитку сільських територій. У сучасних умовах ідея інклюзивності активно розвивається і просувається на рівні найавторитетніших світових організацій. Інклюзивне зростання визначається як «зростання, що не лише створює нові економічні можливості, а й забезпечує рівний доступ до них для всіх верств населення, особливо для уразливих його представників». Необхідною складовою ефективною реалізації концепції інклюзивного розвитку регіону є

забезпечення відповідного рівня фінансової децентралізації, імперативами чого є достатні обсяги фінансування місцевих бюджетів, розширення повноважень органів місцевої влади щодо формування доходів та дієва система контролю [1; 3], налагодженого з метою уникнення системного зловживання владою посадових осіб на найбільш відповідальних посадах. В умовах процесу децентралізації влади в Україні виникають нові можливості розвитку сільських територій. Перспективи місцевого розвитку, відтворення соціальної сфери, боротьба з бідністю, підвищення рівня життя сільського населення, відновлення закладів культури, охорони здоров'я тощо виступають основним мотиваційним чинником децентралізації для територіальних громад [2; 4]. В умовах децентралізації влади органи місцевого самоврядування мають потенціал функціонувати ефективніше, ніж центральні органи.

Територіальні громади можуть регулювати процес нагромадження коштів, надання відповідних послуг, базуючись на коротко- і довгостроковому плануванні. Розширення повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів має здійснюватися так, щоб, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішення до громадян, а з іншого, щоб органи влади володіли організаційними, матеріальними та фінансовими ресурсами для забезпечення достатнього рівня життя на сільських територіях, необхідного обсягу та якості послуг [1; 3], які надаються населенню відповідно до загальнодержавних соціальних стандартів.

Також можна стверджувати, що децентралізацію слід розглядати як фактор, який прямо впливає на диверсифікацію розвитку сільських територій. Адже, диверсифікацію розвитку сільських територій ми розглядаємо як комплекс заходів, які спрямовані на урізноманітнення сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на сільських територіях, розширення джерел фінансування заходів, організованих ОТГ, в рамках стратегій [1; 4], програм та проєктів сільського розвитку з метою розширення сфер зайнятості та доходів сільського населення на основі комплексного підходу.

Крім того, запорукою ефективної реалізації політики розвитку сільських територій є її кадрове забезпечення. Професійні кадри – головна умова здійснення вибраної стратегії сталого розвитку сільських територій, тобто, управлінці повинні їй відповідати. У нашій країні працівники держадміністрацій, які відповідальні за економічний і соціальний розвиток, є, як правило, фахівцями у порівняно вузьких питаннях планування і управління [2; 4]. Тому необхідно приступити до створення ефективної системи навчання та перепідготовки кадрів для розвитку сільських територій.

Завдання уряду щодо сприяння розвиткові місцевого самоврядування в умовах переходу до децентралізації державного управління полягає в забезпеченні включення мотиваційного чинника реформування місцевого самоврядування.

Лише зацікавленість у результатах сприятиме активізації роботи органів місцевого самоврядування в напрямі пошуку шляхів розширення власної фінансової бази. Децентралізація державного управління в цьому аспекті виявляється, зокрема, в наданні можливості органам місцевого самоврядування

виходу на фінансовий ринок з метою акумуляції додаткових фінансових ресурсів для бюджетів розвитку. Такий підхід дозволить органам місцевого самоврядування отримати доступ до фінансових ресурсів, що обертаються на регіональних ринках, та перетворити їх на інвестиції в місцевий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4(32). С. 19-30.
2. Mazur K.V., Tomashuk I.V. Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. № 5. P. 67-78.
3. Россоха В., Плотнікова М. Розвиток сільських територій України в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 4. С. 41-53.
4. Талавиря М.П., Горай А.О. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 75-79.

УДК 658.5.016:336.748.12

І.В. Томашук, асистент

В.А. Андрієвська, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
viktoria.andrievska888@gmail.com

Вінницький національний аграрний університет

Економічний механізм забезпечення платоспроможності підприємства

Сучасний стан розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання, які функціонують в умовах невизначеності та під впливом різного роду загроз, ставить перед керівним складом підприємства питання щодо прийняття виважених рішень у сфері забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки, постійний моніторинг за яким забезпечує стабільність функціонування та дотримання основних стратегічних цілей підприємства [1; 2]. У зв'язку з тим, що одним з основних показників фінансової безпеки підприємств є платоспроможність, існує необхідність у визначенні та характеристиці основних умов, що забезпечують можливість перетворення фінансових ресурсів у готові засоби платежу для підтримання оптимальної стійкості розвитку підприємств.

В умовах, коли підприємство прагне до економії витрат на оплату коштів та страхування ризиків від факту несплати за поставлену продукцію, товар чи послугу актуальним постає питання вибору та застосування різноманітних форм ефективних розрахунків [1]. В основу їх ефективності покладено ряд критеріїв, які також є важелями управління платоспроможністю підприємства в контексті фінансової безпеки.